GENERALINIO ADVOKATO
EVGENI TANCHEV IŠVADA,
pateikta 2021 m. liepos 15 d.[1]

Byla C-948/19

UAB „Manpower Lit“
prieš
E. S.,
M. L.,
M. P.,
V. V.,
R. V.,
įstojusi į bylą šalis:
Europos lyčių lygybės institutas (EIGE)

(Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (Lietuva) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – Laikinasis įdarbinimas – Direktyvos 2008/104/EB taikymo sritis – Europos Sąjungos agentūros – Įmonės laikinojo darbo naudotojos pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 1 dalį ir 3 straipsnio 1 dalies d punktą – Reglamentas (EB) Nr. 1922/2006 – Europos lyčių lygybės institutas kaip laikinojo darbo naudotojas“

1. Šis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra penktasis prašymas, kuriuo Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2008/104/EB dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones[2]. Jis skiriasi nuo kitų prašymų

[1] Originalo kalba: anglų.

[2] OL L 327, 2008, p. 9. Žr. ankstesnius sprendimus: 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimą *Della Rocca* (C-290/12, EU:C:2013:235), 2015 m. kovo 17 d. Sprendimą *AKT* (C-533/13, EU:C:2015:173), 2016 m. lapkričio 17 d. Sprendimą *Betriebsrat der Ruhrlandklinik* (C-216/15, EU:C:2016:883), 2020 m. spalio 14 d. Sprendimą *KG (Vėlesni paskyrimai dirbant per laikinojo įdarbinimo įmones)* (C-681/18, EU:C:2020:823) ir 2021 m. birželio 3 d. Sprendimą *TEAM POWER* (C-784/19, EU:C:2021:427). Taip pat žr. 2016 m. gruodžio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimą *IPSO / ECB* (T-713/14, EU:T:2016:727).

tuo, kad įmonė laikinojo darbo naudotoja, kuriai ieškovus laikinuosius darbuotojus E. S., M. L., M. P., V. V. ir R. V. (toliau – ieškovai)[3] paskyrė darbdavė UAB „Manpower Lit“ (toliau – darbdavė atsakovė)[4], yra Europos Sąjungos agentūra, t. y. Europos lyčių lygybės institutas[5] (toliau – EIGE).

2. Ieškovai tvirtino, kad, pažeidžiant nacionalinę teisę ir Direktyvą 2008/104, atsakovė darbdavė juos diskriminavo, nes, remiantis pagrindinės bylos faktinėmis aplinkybėmis, EIGE jiems mokami atlyginimai buvo mažesni už atlyginimus, mokėtinus tuo atveju, jeigu jie būtų įdarbinti tiesiogiai EIGE pagal EEB / EAEB Tarybos reglamentą Nr. 31 (EEB), 11 (EAEB), nustatantį Europos ekonominės bendrijos ir Europos atominės energijos bendrijos pareigūnų tarnybos nuostatus ir kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygas[6].

3. Pateiktais šešiais prejudiciniais klausimais siekiama įsitikinti, ar (ir kiek) faktas, kad įmonė laikinojo darbo naudotoja, kuriai atsakovė darbdavė paskyrė ieškovus, yra Europos Sąjungos agentūra, turi įtakos sprendimui pagrindinėje byloje.

4. Padariau išvadą, kad EIGE, kaip Europos Sąjungos agentūros, statusas nėra reikšmingas sprendimui pagrindinėje byloje priimti, nes iš bylos medžiagos nematyti, kad EIGE administracinį savarankiškumą[7] paveiktų Lietuvos teismo nutartis, pagal kurią darbdavė atsakovė turėtų sumokėti darbo užmokesčio nepriemoką ieškovams; tokia nutartis taip pat neturėtų poveikio Pareigūnų tarnybos nuostatams[8]. Tai svarbu, nes pagrindinė byla susijusi su dviejų privačių šalių ginču, kuriame iš esmės reikia įvertinti faktines aplinkybes ir nustatyti, ar laikomasi vienodo požiūrio principo, konkrečiai išreikšto Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalyje[9], ir kuriame EIGE yra tik įstojęs į bylą trečiasis asmuo.

5. Be to, EIGE patenka į Direktyvos 2008/104 taikymo sritį *ratione personae*, nes jį apima sąvoka „įmonės laikinojo darbo naudotojos, vykdančios ekonominę veiklą, neatsižvelgiant į tai, ar jos veikia siekdamos pelno“, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalį, atsižvelgiant į tai, kad šios direktyvos negalima aiškinti taip, kad į jos taikymo sritį nepatenka ES institucijos, įstaigos, biurai ir agentūros.

3 E. S., M. L., M. P., V. V. ir R. V. bylos medžiagoje vadinami „atsakovais apeliaciniame procese“. Vis dėlto, kadangi Lietuvos pirmosios instancijos teismuose jie buvo ieškovai, šioje išvadoje jie bus vadinami ieškovais.

4 UAB „Manpower Lit“ bylos medžiagoje vadinama „apeliante“. Vis dėlto, kadangi Lietuvos pirmosios instancijos teismuose UAB „Manpower Lit“ buvo atsakovė, šioje išvadoje ji bus vadinama darbdave atsakove.

5 Žr. 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1922/2006, įsteigiantį Europos lyčių lygybės institutą (OL L 403, 2006, p. 9). Ypač žr. jo 1 straipsnį. Pažymėtina, kad EIGE nėra Europos Sąjungos institucija, kaip tai suprantama pagal ESS 13 straipsnį. Sąvokos „institucijos, įstaigos, biurai ir agentūros“ paprastai vartojamos Sutartyse kalbant apie visas institucijas, įsteigtas Sutartimis arba antrinės teisės aktais. Žr. su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija susijusius išaiškinimus (OL C 303, 2007, p. 17) dėl Chartijos 51 straipsnio 1 dalies. Taip pat žr. 2012 m. rugsėjo 25 d. Teisingumo Teismo procedūros reglamento konsoliduotos redakcijos (OL L 265, 2012, p. 1), iš dalies pakeistos 2013 m. birželio 18 d. (OL L 173, 2013, p. 65), 2016 m. liepos 19 d. (OL L 217, 2016, p. 69), 2019 m. balandžio 9 d. (OL L 111, 2019, p. 73) ir 2019 m. lapkričio 26 d. (OL L 316, 2019, p. 103), 1 straipsnio 2 dalies a punktą. Apskritai dėl agentūrų žr., pavyzdžiui, N. Kohtamäki *Theorising the legitimacy of ES regulatory agencies* (Lang, 2019); M. Busuioc *European Agencies: Law and Practices of Accountability* (OUP, 2013).

6 (OL L 56, 1968, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 2 t., p. 5), iš dalies pakeistas 2004 m. kovo 22 d. Tarybos reglamentu (EB, Euratomas) Nr. 723/2004 (OL L 124, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 2 t., p. 130) (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai). Reglamento Nr. 31 dalis, kurioje kalbama apie kitų Bendrijų tarnautojų įdarbinimo sąlygas, bus vadinama KTĮS.

7 Žr. SESV 335 straipsnį.

8 Žr. Reglamento Nr. 1922/2006 6 straipsnį ir SESV 335 bei 336 straipsnius.

9 Žr. pagal analogiją 2018 m. birželio 5 d. Sprendimą *Grupo Norte Facility* (C-574/16, EU:C:2018:390, 46 punktas) dėl 1999 m. kovo 18 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis, pridedamo prie 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 1999/70/EB dėl Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (OL L 175, 1999, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 368), 4 punkto 1 dalies. Direktyvos 2008/104 5 konstatuojamojoje dalyje paaiškinamas šių dviejų direktyvų ryšys.

I. Teisinis pagrindas

A. Europos Sąjungos teisė

6. Direktyvos 2008/104 1 straipsnyje „Taikymo sritis“ nustatyta:

„1. Ši direktyva taikoma darbuotojams, pasirašiusiems darbo sutartį ar turintiems darbo santykių su laikinojo įdarbinimo įmone, kurie paskirti laikinai dirbti įmonėse laikinojo darbo naudotojose joms prižiūrint ir vadovaujant.

2. Ši direktyva taikoma valstybinėms ir privačioms įmonėms, kurios yra laikinojo įdarbinimo įmonės ar įmonės laikinojo darbo naudotojos, vykdančios ekonominę veiklą, neatsižvelgiant į tai, ar jos veikia siekdamos pelno.

3. Valstybės narės, pasikonsultavusios su socialiniais partneriais, gali numatyti, kad ši direktyva netaikoma darbo sutartims, sudarytoms pagal konkrečią viešą ar viešai remiamą profesinio mokymo, integracijos ar perkvalifikavimo programą, ar pagal tokią programą atsiradusiems santykiams.“

7. Minėtos direktyvos 2 straipsnyje „Tikslas“ nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas – užtikrinti laikinųjų darbuotojų apsaugą ir pagerinti darbo per laikinojo įdarbinimo įmones kokybę užtikrinant, kad laikiniesiems darbuotojams būtų taikomas 5 straipsnyje nustatytas vienodo požiūrio principas ir kad laikinojo įdarbinimo įmonės būtų pripažintos darbdaviais, tuo pat metu atsižvelgiant į poreikį nustatyti tinkamą darbo per laikinojo įdarbinimo įmones naudojimo sistemą, siekiant veiksmingai prisidėti prie darbo vietų kūrimo ir lanksčių darbo formų plėtojimo.“

8. Direktyvos 2008/104 3 straipsnio „Sąvokų apibrėžtys“, 1 dalies d ir f punktuose ir 2 dalyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

<…>

d) įmonė laikinojo darbo naudotoja – fizinis ar juridinis asmuo, kuriam ir kurio prižiūrimas bei vadovaujamas laikinai dirba laikinasis darbuotojas;

<…>

f) pagrindinės darbo ir įdarbinimo sąlygos – darbo ir įdarbinimo sąlygos, nustatytos įstatymuose, kituose teisės aktuose, kolektyvinėse sutartyse ir (arba) kitose bendro pobūdžio privalomose nuostatose, galiojančios įmonėje laikinojo darbo naudotojoje ir susijusios su:

   i) darbo laiko, viršvalandžių, pertraukų, poilsio laiko, naktinio darbo, atostogų ir valstybinių švenčių trukme;

   ii) darbo užmokesčiu.

2. Ši direktyva nepažeidžia nacionalinės teisės aktuose pateikto darbo užmokesčio, darbo sutarties, darbo santykių ar darbuotojo apibrėžimo.

<…>“

9. Direktyvos 2008/104 5 straipsnis „Vienodo požiūrio principas“ yra jos II skyriuje, skirtame darbo sąlygoms. 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Laikinųjų darbuotojų pagrindinės darbo ir įdarbinimo sąlygos jų paskyrimo į įmonę laikinojo darbo naudotoją laikotarpiu yra bent tokios, kokios būtų taikomos, jei ta įmonė būtų juos tiesiogiai įdarbinusi tai pačiai darbo vietai užimti.

<…>“

10. Reglamento Nr. 1922/2006 2 straipsnyje „Tikslai“ nustatyta:

„Bendri Instituto tikslai – prisidėti prie lyčių lygybės skatinimo ir ją stiprinti, įskaitant lyčių aspekto integravimą į visas Bendrijos politikos kryptis ir pagal ją parengtas nacionalinės politikos kryptis bei kovą su diskriminacija dėl lyties, bei ugdyti ES piliečių sąmoningumą lyčių lygybės klausimu teikiant techninę pagalbą Bendrijos institucijoms, visų pirma Komisijai, ir valstybių narių valdžios institucijoms, kaip nustatyta 3 straipsnyje.“

11. Reglamento Nr. 1922/2006 3 straipsnyje „Uždaviniai“ nustatyta:

„1. Siekdamas 2 straipsnyje nustatytų tikslų, Institutas:

a) renka, analizuoja ir platina atitinkamą objektyvią, palyginamą ir patikimą informaciją apie lyčių lygybę, įskaitant valstybių narių, Bendrijos institucijų, mokslinių tyrimų centrų, nacionalinių lygybės įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, socialinių partnerių, atitinkamų trečiųjų šalių ir tarptautinių organizacijų Institutui perduotus mokslinių tyrimų ir geriausios praktikos rezultatus, ir siūlo tolesnių mokslinių tyrimų sritis;

b) rengia metodus duomenų objektyvumui, palyginamumui ir patikimumui gerinti Europos lygiu, nustatydamas kriterijus, kurie užtikrintų didesnį informacijos nuoseklumą ir atsižvelgtų į lyčių klausimus duomenų rinkimo metu;

c) rengia, analizuoja, įvertina ir platina metodines priemones, siekdamas paremti lyčių lygybės klausimų integravimą į visas Bendrijos politikos kryptis ir pagal jas parengtas nacionalinės politikos kryptis bei remti lyčių aspekto integravimą visose Bendrijos institucijose ir įstaigose;

d) rengia padėties Europoje lyčių lygybės srityje apžvalgas;

e) kuria Europos lyčių lygybės tinklą, kuris apima lyčių lygybės ir lyčių aspekto integravimo klausimus nagrinėjančius centrus, įstaigas, organizacijas ir ekspertus, ir koordinuoja jo veiklą, siekdamas remti ir skatinti mokslinius tyrimus, kuo optimaliau panaudoti turimus išteklius ir skatinti keistis informacija bei ją platinti;

f) organizuoja ekspertų (-ių) *ad hoc* susitikimus Instituto moksliniams tyrimams remti, skatina mokslo darbuotojų keitimąsi informacija ir skatina į mokslinius tyrimus įtraukti lyčių aspektą;

g) siekdamas ugdyti ES piliečių sąmoningumą lyčių lygybės srityje, kartu su atitinkamais suinteresuotais subjektais Europos lygiu organizuoja konferencijas, kampanijas ir susitikimus bei pateikia rezultatus ir išvadas Komisijai;

h) platina informaciją apie teigiamus nestereotipinių moterų ir vyrų vaidmenų visose gyvenimo srityse pavyzdžius, pristato jų rezultatus ir iniciatyvas, kuriomis siekiama skatinti tokius sėkmingus pavyzdžius ir iš jų pasimokyti;

i) plėtoja dialogą ir bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis ir lygių galimybių organizacijomis, universitetais ir ekspertais, tyrimų centrais, socialiniais partneriais ir atitinkamomis įstaigomis, kurios aktyviai siekia lygybės nacionaliniu ir Europos lygiu;

j) kuria dokumentacijos išteklius ir sudaro visuomenei galimybę jais naudotis;

k) viešoms ir privačioms organizacijoms teikia informaciją apie lyčių aspekto integravimą; ir

l) Bendrijos institucijoms teikia informaciją apie lyčių lygybę ir lyčių aspekto integravimą stojančiose šalyse ir šalyse kandidatėse.

2. Institutas skelbia savo veiklos metinę ataskaitą.“

II. Lietuvos teisė

12. Nuo 2013 m. gegužės 1 d. iki 2017 m. liepos 1 d., kai įsigaliojo naujasis Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (toliau – Darbo kodeksas), galiojusios redakcijos Lietuvos Respublikos įdarbinimo per laikinojo įdarbinimo įmones įstatyme pateikiama ši nuostata:

„2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

<…>

3. Laikinojo darbo naudotojas (toliau – darbo naudotojas) – fizinis, juridinis asmuo ar kita organizacinė struktūra, kurių naudai ir kuriems prižiūrint ir vadovaujant laikinai dirba laikinieji darbuotojai.“

13. 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojusio Darbo kodekso 75 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Laikinojo įdarbinimo įmonė privalo užtikrinti, kad už darbą laikinojo darbo naudotojui laikinojo darbuotojo darbo užmokestis būtų ne mažesnis už užmokestį, koks būtų jam mokamas, jeigu laikinojo darbo naudotojas būtų laikinąjį darbuotoją įdarbinęs pagal darbo sutartį toje pačioje darbo vietoje, išskyrus atvejus, kai pagal neterminuotą laikinojo darbo sutartį dirbantys laikinieji darbuotojai tarp siuntimų gauna darbo užmokestį iš laikinojo įdarbinimo įmonės ir šio darbo užmokesčio dydis tarp siuntimų dirbti yra toks pats kaip ir siuntimų dirbti metu. Už pareigos mokėti laikinajam darbuotojui už darbą laikinojo darbo naudotojui tokį darbo užmokestį, koks būtų jam mokamas, jeigu laikinojo darbo naudotojas būtų laikinąjį darbuotoją įdarbinęs pagal darbo sutartį toje pačioje darbo vietoje, įvykdymą laikinojo darbo naudotojas atsako subsidiariai.“ [10]

[10] Įdarbinimo per laikinojo įdarbinimo įmones įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje pateikta panaši nuostata.

14. 2017 m. birželio 6 d., atsižvelgiant į tam tikrus Darbo kodekso pakeitimus, kuriuos padarė Lietuvos Respublikos teisės aktų leidėjas, 75 straipsnio 2 dalis buvo papildyta taip:

„2. <…> Laikinojo darbo naudotojas, vykdydamas šią pareigą, laikinojo įdarbinimo įmonės pareikalavimu turi pateikti informaciją apie jo įdarbintiems atitinkamos kategorijos darbuotojams mokamą darbo užmokestį.“

III. Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

15. 2012 m. darbdavė atsakovė laimėjo 2012 m. EIGE, trečiojo asmens pagrindinėje byloje, paskelbtą viešąjį konkursą dėl laikinųjų darbuotojų paslaugų teikimo [11]. Darbdavė atsakovė sudarė su EIGE sutartį, joje buvo nurodytos aplinkybės, kurioms susiklosčius EIGE reikėjo laikinųjų darbuotojų, įskaitant reikalingų darbuotojų profilių tipus ir kategorijas bei darbo sąlygas. Sutartimi buvo siekiama šių tikslų: padėti EIGE statutiniams darbuotojams; vietoj įprastų konkrečių projektų užduočių laikinai atlikti papildomas užduotis; susidoroti su dideliu darbo krūviu tam tikrais laikotarpiais; pašalinti darbuotojų trūkumą, kai EIGE darbuotojai nedarbingi dėl tam tikrų priežasčių. Laikinieji darbuotojai nėra EIGE statutiniai darbuotojai, t. y. jie nepatenka į Pareigūnų tarnybos nuostatų taikymo sritį ir nėra įdarbinti pagal šiuos nuostatus [12].

16. Darbdavė atsakovė skelbė konkursus EIGE poreikius atitinkančioms darbo vietoms užimti ir paskelbė apie įdarbinimą savo interneto svetainėje bei darbo skelbimuose. Ten buvo glaustai nurodomas darbo pobūdis ir reikalavimai atitinkamoms pareigoms užimti [13].

17. Ieškovai sudarė laikinojo darbo sutartis su darbdave atsakove, buvo susitarta dėl valandinio darbo užmokesčio, kuris keitėsi darbo santykių laikotarpiu. Susitarta dėl šio valandinio darbo užmokesčio: 5,20 EUR dokumentacijos skyriaus asistentei; 5,20 EUR komunikacijos skyriaus asistentei; 4,34 EUR administracijos asistentei; 5,20 EUR IT specialistui ir 4,34 EUR personalo skyriaus asistentei [14].

18. Prie laikinojo darbo sutarčių buvo sudaryti priedai, kuriuose nurodyta, kad laikinojo darbo naudotojas yra EIGE. Taip pat prieduose nurodytas EIGE darbuotojas, atsakingas už nurodymus, kaip atlikti sutartą darbą [15].

19. Sutartys turėjo galioti tol, kol bus nutrauktos laikinojo darbo naudotojo EIGE nurodymu. 2019 m. sausio 1 d. sutartys su visais ieškovais buvo nutrauktos. Vėliau ieškovai kreipėsi į Darbo ginčų komisiją dėl darbo užmokesčio nepriemokos išieškojimo.

20. 2018 m. birželio 20 d. sprendimu Darbo ginčų komisija, remdamasi Direktyva 2008/104 ir Darbo kodekso 75 straipsnio 2 dalimi, pripažino, kad atsakovė diskriminavo ieškovus, mokėdama mažesnį darbo užmokestį, nei būtų mokėtinas tuo atveju, jeigu jie būtų įdarbinti tiesiogiai EIGE. Darbo ginčų komisija nustatė, kad darbuotojai, kurie buvo įdarbinti pagal laikinojo darbo sutartis, atliko nuolatinių EIGE darbuotojų darbo funkcijas. Darbo ginčų komisija pripažino, kad ieškovams turėjo būti mokamas darbo užmokestis, atitinkantis II pareigų grupės 4 kategorijos

[11] Atsakydamas į Teisingumo Teismo pateiktus rašytinius klausimus EIGE nurodė, kad tai atitinka 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 (OL L 298, 2012, p. 1). Šis reglamentas nebegalioja.

[12] Pagal Komisijos pateiktas rašytines pastabas.

[13] Pagal Komisijos pateiktas rašytines pastabas.

[14] Pagal Komisijos pateiktas rašytines pastabas.

[15] Pagal Komisijos pateiktas rašytines pastabas.

EIGE sutartininkų, kaip jie suprantami pagal KTĮS, darbo užmokestį (kanceliarinės ir sekretorių užduotys, raštinės valdymas ir kitos lygiavertės užduotys, atliekamos prižiūrint pareigūnams ar laikiniesiems darbuotojams)[16]. Ji nurodė išieškoti iš darbdavės atsakovės darbo užmokesčio nepriemoką už 2018 m. šešių mėnesių laikotarpį[17].

21. Darbdavė atsakovė nesėkmingai apskundė Darbo ginčų komisijos sprendimą Vilniaus miesto apylinkės teisme; 2019 m. vasario 20 d. sprendimu tas teismas skundą atmetė. Vėliau darbdavė atsakovė pateikė apeliacinį skundą Vilniaus apygardos teisme. Šis teismas 2019 m. birželio 20 d. nutartimi apeliacinį skundą atmetė.

22. Darbdavė atsakovė pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme. 2019 m. gruodžio 30 d. šis teismas nusprendė, kad pagrindinėje byloje kyla klausimų dėl ES teisės išaiškinimo ir taikymo. Jis pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Koks turinys turėtų būti suteikiamas Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalyje esančiai formuluotei „valstybinė įmonė“? Ar tokios Europos Sąjungos agentūros, kaip [Europos lyčių lygybės institutas (toliau – EIGE)], yra laikomos „valstybės įmonėmis“, kaip tai suprantama pagal minėtą direktyvą?

2. Kokiems subjektams (laikinojo įdarbinimo įmonei, laikinojo darbo naudotojui, bent vienam iš jų, o galbūt abiem) pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį taikytinas ekonominės veiklos vykdymo kriterijus; ar [Reglamento Nr. 1922/2006] 3 ir 4 straipsniuose apibrėžtos EIGE veiklos sritys bei vykdomos funkcijos laikytinos ekonomine veikla, kaip ji apibrėžta (suprantama) Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalies prasme?

3. Ar Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 bei 3 dalys gali būti aiškinamos taip, kad pagal jas [d]irektyva gali būti netaikoma toms valstybinėms bei privačioms laikinojo įdarbinimo įmonėms ar įmonėms laikinojo darbo naudotojoms, kurios [d]irektyvos 1 straipsnio 3 dalyje nurodytuose santykiuose nedalyvauja ir nevykdo [d]irektyvos 1 straipsnio 2 dalyje minimos ekonominės veiklos?

4. Ar Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalies nuostatos dėl laikinųjų darbuotojų teisių į pagrindines darbo ir įdarbinimo sąlygas, visų pirma darbo užmokesčio, turi būti visos apimties taikomos Europos Sąjungos agentūroms, kurioms taikomos specialios ES darbo teisės normos ir SESV 335 ir 336 straipsniai?

5. Ar valstybės narės teisė (Lietuvos Respublikos darbo kodekso 75 straipsnis), perkelianti Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalies nuostatas visiems laikinųjų darbuotojų naudotojams (įskaitant ES institucijas), nepažeidžia Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 335 ir 336 straipsniuose nustatyto ES institucijos administracinės autonomijos principo, Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatuose įtvirtintų darbo užmokesčio formavimo ir mokėjimo taisyklių?

6. Atsižvelgiant į tai, kad visos pareigybės (darbo funkcijos), į kurias darbuotojus tiesiogiai priima EIGE, apima užduotis, kurias gali įgyvendinti išskirtinai tik darbuotojai, dirbantys pagal [Pareigūnų tarnybos nuostatus], ar atitinkamos laikinųjų darbuotojų pareigybės (darbo funkcijos) gali būti laikomos „ta pačia darbo vieta“, kaip nustatyta Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalyje?“

16 KTĮS 80 straipsnis.

17 Pagal Komisijos pateiktas rašytines pastabas.

23. Rašytines pastabas Teisingumo Teisme pateikė ieškovai, Lietuvos Respublika ir Komisija. Teismo posėdžio nesurengta, tačiau Teisingumo Teismas pateikė rašytinius klausimus. EIGE ir Komisija į juos atsakė.

IV. Rašytinių pastabų santrauka

24. Ieškovai pabrėžia, kad EIGE nėra nei pagrindinės bylos šalis, nei atsakovas, todėl nėra atsakingas pagal Darbo kodekso 75 straipsnio 2 dalį už darbo užmokesčio mokėjimą ieškovams. Abi šalys yra Lietuvos subjektai, o EIGE tarptautinis statusas nereiškia, kad Direktyva 2008/104 suteikiama apsauga gali būti sumažinta. Sumažinus apsaugą, atsirastų socialinė įtampa.

25. Pagal suformuotą jurisprudenciją ir Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį nesiekiantys pelno subjektai nėra automatiškai priskiriami prie nevykdančių „ekonominės veiklos“ subjektų [18]. „Ekonominė veikla“ labiau reiškia bet kokią veiklą, susijusią su ekonominėmis operacijomis, neatsižvelgiant į interesus, kuriais ji pagrįsta. Įvairi EIGE veikla (pvz., švietimas, informacija, statistinių duomenų rinkimas) yra ekonominio pobūdžio, nes jai vykdyti reikalingos ekonominės operacijos, kaip antai mokėjimai. Tik savanoriška veikla nėra „ekonominė veikla“.

26. Direktyvos 2008/104 išaiškinimas, pagal kurį tokioms Europos Sąjungos agentūroms kaip EIGE leidžiama diskriminuoti laikinuosius darbuotojus, nes pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus įdarbintiems EIGE darbuotojams suteikiamas specialus statusas, kuris nėra panašus į laikinųjų darbuotojų statusą, prieštarautų Direktyva 2008/104 siekiamiems tikslams.

27. Tai, kad Lietuvos teisėje, t. y. Darbo kodekso 75 straipsnyje, kuriuo įgyvendinama Direktyva 2008/104, nėra pateikta „ekonominės veiklos“ sąvokos, neprieštarauja ES teisei [19]. Devyniolika valstybių narių įgyvendino Direktyvą 2008/104 taip pat kaip Lietuva.

28. Ieškovai teigia, kad akivaizdu, jog EIGE galėjo tiesiogiai, pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus, įdarbinti darbuotojus, kurie atliktų tas pačias administracines užduotis, kurioms atlikti buvo įdarbinti ieškovai [20]. Įgaliojimai tiesiogiai įdarbinti apima tiek fizinius darbus atliekančius darbuotojus, pavyzdžiui, nešikus ir valytojus, tiek aukšto lygio vadovus. Laikinųjų darbuotojų atliekamas funkcijas reikėtų lyginti su nuolatinių EIGE darbuotojų funkcijomis.

29. Ieškovai valstybės narės teismuose pateikė pakankamai įrodymų (elektroniniai laiškai, ataskaitos ir pan.), kad faktiškai ne tik atliko papildomas funkcijas, bet ir vykdė užduotis, kurias turėjo vykdyti tik tiesiogiai EIGE įdarbinti darbuotojai (pvz., planavimas ir biudžeto valdymas). Šiuo atveju spręstinas fakto klausimas, net jei EIGE nuolatinių darbuotojų ir ieškovų funkcijos teisiniu požiūriu yra nepalyginamos.

30. Galiausiai ieškovai nurodo, kad kaip laikinieji darbuotojai jie buvo įdarbinti 22–36 mėnesių laikotarpiui. EIGE nutraukė sutartis, kai ieškovai pareikalavo sumokėti darbo užmokesčio nepriemoką. Ieškovų gautas darbo užmokestis siekė nuo 700 EUR iki 800 EUR ir sudarė maždaug trečdalį EIGE darbuotojų, kurie buvo įdarbinti tiesiogiai ir atliko panašias funkcijas, darbo užmokesčio.

[18] Ieškovai remiasi 2016 m. lapkričio 17 d. Sprendimu *Betriebsrat der Ruhrlandklinik* (C-216/15, EU:C:2016:883).

[19] Šiuo atveju ieškovai remiasi Direktyvos 2008/104 tikslu, aprašytu jos 2 straipsnyje, ir 2004 m. liepos 12 d. Komisijos rekomendacija dėl vidaus rinkos direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę (OL L 98, 2005, p. 47).

[20] Šiuo atveju ieškovai remiasi KTĮS 80 straipsniu ir jame nurodytomis keturiomis pareigų grupėmis, apimančiomis atitinkamas užduotis.

31. Kiek tai susiję su pirmuoju prejudiciniu klausimu, Lietuvos Respublika pažymi, kad laikinųjų darbuotojų nediskriminavimo principas yra ES socialinės teisės principas, kurio negalima aiškinti siaurai [21]. Plati Direktyvos 2008/104 taikymo sritis atsispindi plačiai aiškinant „darbuotojo“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalį [22]. Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl ES teisės, kuria apsaugomos darbuotojų teisės, nuostatų išaiškinimo, leidžiančios nukrypti nuostatos turi būti aiškinamos griežtai apsiribojant tik tuo, kas būtina interesams apsaugoti, kurie ginami šia leidžiančia nukrypti nuostata [23].

32. Atsižvelgiant į visas šias aplinkybes, bet koks pašalinimas *ratione personae* iš Direktyvos 2008/104 taikymo srities turi būti aiškiai ir tiksliai apibrėžtas [24]. Viešosios teisės subjektams, kaip antai EIGE, apribojus naudojimąsi laikinųjų darbuotojų paslaugomis, nebūtų atsižvelgiama į Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje nurodytas priežastis, dėl kurių galimi naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones draudimai ar apribojimai [25]. Sumažinus laikinųjų darbuotojų apsaugą vien todėl, kad įmonė laikinojo darbo naudotoja įsteigta kitu teisiniu pagrindu, nei numatyta valstybės narės viešojoje teisėje, atsirastų dar vienas pagrindas nepagrįstai diskriminacijai. Praktiniu požiūriu jau nustatyta, kad, kai institucijos ar agentūros įdarbina laikinuosius darbuotojus, jos turi laikytis valstybių narių, kurioje yra įsikūrusios, teisės aktų [26].

33. Lietuvos Respublika tvirtina, kad Direktyva 2008/104 įgyvendinamos pagrindinės teisės, užtikrinamos pagal Chartijos 31 straipsnį, vadinasi, abi šios nuostatos taikomos EIGE, kaip „laikinojo darbo naudotojui“, pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Laikydamosi lojalumo pareigos, institucijos, kaip darbdavės, turi atsižvelgti į ES lygmeniu priimtas teisės aktų nuostatas [27].

34. Dėl antrojo ir trečiojo klausimo Lietuvos Respublika pritaria Komisijos nuomonei [28]. Valstybėms narėms, kaip antai Lietuvai, leidžiama pasirinkti platesnę Direktyvos 2008/104 (minimalaus suderinimo direktyvos) taikymo sritį ir išplėsti ją įmonėms laikinojo darbo naudotojoms, kurios nevykdo ekonominės veiklos [29], todėl nebūtina nuspręsti, ar EIGE vykdo ekonominę veiklą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį.

35. Dėl ketvirtojo ir penktojo klausimų Lietuvos Respublika nurodo, kad nėra konkrečios taisyklės Pareigūnų tarnybos nuostatuose, todėl laikinųjų darbuotojų paskyrimas į ES agentūrą, kaip „laikinojo darbo naudotoją“, yra reglamentuojamas Direktyvos 2008/104 5 straipsnyje ir valstybių narių teisės aktuose, kuriais į nacionalinę teisę perkeliama ši direktyva (remiantis, *inter alia*, SESV 335 straipsniu). Tai Audito Rūmų pozicija, nes jie kėlė klausimą dėl septynių ES agentūrų, įskaitant EIGE, veiklos teisėtumo atsižvelgiant į atitiktį Direktyvai 2008/104 [30].

21 Lietuvos Respublika remiasi 2018 m. birželio 5 d. Sprendimu *Grupo Norte Facility* (C-574/16, EU:C:2018:390, 36–38 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija). Taip pat, kalbant apie Direktyvos 2008/104 tikslą, nurodomos 10 ir 12 konstatuojamosios dalys bei 2 ir 5 straipsniai.

22 Remiamasi 2016 m. lapkričio 17 d. Sprendimu *Betriebsrat der Ruhrlandklinik* (C-216/15, EU:C:2016:883, 36 punktas).

23 Remiamasi 2010 m. spalio 14 d. Sprendimu *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 40 punktas).

24 Šiomis aplinkybėmis Lietuvos Respublika remiasi išimtimis, nurodytomis Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 3 dalyje ir 4 straipsnio 1 dalyje.

25 Žr. 2015 m. kovo 17 d. Sprendimą *AKT* (C-533/13, EU:C:2015:173). Taip pat žr. 2020 m. spalio 14 d. Sprendimą *KG (Vėlesni paskyrimai dirbant per laikinojo įdarbinimo įmones)* (C-681/18, EU:C:2020:823, 43 punktas).

26 Remiamasi 2016 m. gruodžio 13 d. Sprendimu *IPSO / ECB* (T-713/14, EU:T:2016:727, 28 ir 95 punktai).

27 Remiamasi 2016 m. gruodžio 13 d. Sprendimu *IPSO / ECB* (T-713/14, EU:T:2016:727, 96, 105 ir 106 punktai) ir 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimu *Komisija / Strack* (Peržiūra) (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, 39 punktas).

28 Remiamasi COM(2014) 176 *final*.

29 Remiamasi Direktyvos 2008/104 9 straipsniu ir 2016 m. lapkričio 17 d. Sprendimu *Betriebsrat der Ruhrlandklinik* (C-216/15, EU:C:2016:883, 44–47 punktai).

30 OL C 417, 2019, p. 1 (https://EUR-lex.europa.eu / legal-content / FR / TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.417.01.0001.01.FRA&toc=OJ:C:2019:417:TOC), 1.33 ir 2.30 punktai.

36. Lietuvoje įgyvendinant Direktyvą 2008/104 nebuvo pažeistas Europos Sąjungos institucijų autonomijos principas ir Pareigūnų tarnybos nuostatuose nustatytos darbo užmokesčio apskaičiavimo taisyklės. Bet koks skirtingas požiūris į Sąjungos institucijas, organus ir agentūras turi būti numatytas tiesiogiai taikomuose ES teisės aktuose.

37. Dėl šeštojo klausimo Lietuvos Respublika pabrėžia, kad Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalyje konkrečiai išreiškiamas bendrasis vienodo požiūrio principas [31]. 5 straipsnio 1 dalyje žodžiai „tai pačiai darbo vietai užimti“ leidžia teoriškai palyginti darbuotojus. Jų negalima aiškinti siaurai, kad jie reikštų, pvz., tapatų darbą, priešingu atveju būtų pernelyg lengva išvengti šioje nuostatoje numatytos pareigos. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą konstatuota, kad EIGE siekė įdarbinti laikinuosius darbuotojus, kurie padėtų EIGE statutiniams darbuotojams ir atliktų, *inter alia*, papildomas užduotis bei pašalintų darbuotojų trūkumą. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad, atsižvelgiant į ieškovų darbo sutartis ir faktiškai atliktas užduotis, visi laikinieji darbuotojai vykdė EIGE nuolatinių darbuotojų funkcijas – iš dalies arba visos apimties. Faktas, kad laikinieji darbuotojai gali užimti pareigūnų ar tarnautojų pareigas šių nedarbingumo dėl ligos atveju ar per vaiko priežiūros atostogas, prieštarauja argumentui, kad draudžiama patikėti teisės aktuose numatytas funkcijas asmenims, kuriems netaikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai.

38. Kalbėdama apie pirmąjį ir antrąjį klausimus Komisija tvirtina, kad pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį ir laikinojo įdarbinimo įmonė, ir įmonės laikinojo darbo naudotojos privalo vykdyti ekonominę veiklą. Šį aiškinimą taip pat patvirtina šio straipsnio priešistorė [32].

39. Vis dėlto Komisija pripažįsta, kad remiantis Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalies tekstu EIGE negali būti išbrauktas iš jos taikymo srities argumentuojant, kad šis institutas yra valstybinė įmonė. Komisija teigia, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją EIGE nevykdo ekonominės veiklos [33] iš esmės todėl, kad EIGE konkrečioje rinkoje nesiūlo prekių ar paslaugų ir nekonkuruoja su kitos įmonės siūlomomis prekėmis ar paslaugomis.

40. Kalbėdama apie trečiąjį klausimą Komisija jį siūlo šitaip performuluoti: „ar Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias Direktyva 2008/104 yra taikoma laikinojo įdarbinimo įmonėms ir įmonėms laikinojo darbo naudotojoms, kurios nevykdo ekonominės veiklos?“ Komisija siūlo į šį klausimą atsakyti neigiamai [34].

41. Dėl ketvirtojo ir penktojo klausimo Komisija laikosi pozicijos, kad remiantis vienodo požiūrio principu pagal Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad ieškovai būtų vertinami taip pat, kaip ir pagal Lietuvos teisę EIGE tiesiogiai įdarbinti darbuotojai (kaip priešprieša

31 Remiamasi 2018 m. birželio 5 d. Sprendimu *Grupo Norte Facility* (C-574/16, EU:C:2018:390, 46 punktas).

32 Komisija šiuo atveju remiasi savo pradinio pasiūlymo, susijusio su šia direktyva, 1 straipsnio 2 dalimi (COM(2002) 0149 *final*); 2002 m. kovo 20 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija; pakeista 2002 m. lapkričio 28 d. Komisijos pasiūlymu.

33 Komisija remiasi 2011 m. gegužės 24 d. Sprendimu *Komisija / Belgija* (C-47/08, EU:C:2011:334, 96 punktas); 2011 m. rugsėjo 6 d. Sprendimu *Scattolon* (C-108/10, EU:C:2011:542, 44 punktas) ir 2016 m. lapkričio 17 d. Sprendimu *Betriebsrat der Ruhrlandklinik* (C-216/15, EU:C:2016:883, 44 ir 47 punktai). Ji taip pat remiasi Reglamento (EB) Nr. 1922/2006 10 konstatuojamąja dalimi ir 2, 3 straipsniais bei 4 straipsnio 1 dalimi.

34 Šiomis aplinkybėmis Komisija nurodo Direktyvos 2008/104 23 konstatuojamąją dalį, 9 straipsnio 1 dalį ir 11 straipsnį, taip pat direktyvos teisinį pagrindą, t. y. SESV 153 straipsnio 2 dalį (EB sutarties ex 137 straipsnio 2 dalį), SESV 153 straipsnio 4 dalį, ir 1990 m. spalio 18 d. Sprendimą *Dzodzi* (C-297/88 ir C-197/89, EU:C:1990:360, 39–42 punktai); 1997 m. liepos 17 d. Sprendimą *Leur-Bloem* (C-28/95, EU:C:1997:369, 33 punktas) ir 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *TSN ir AKT* (C-609/17 ir C-610/17, EU:C:2019:981, 48 punktas). Komisija savo atsakyme į Teisingumo Teismo rašytinius klausimus priduria, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos negali prieštarauti SESV 336 straipsniui, kuriuo Europos Sąjungai suteikiama autonomija, kiek tai susiję su Pareigūnų tarnybos nuostatais.

įdarbinimui per laikinojo įdarbinimo įmones), tačiau ne taip pat, kaip pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus įdarbinti darbuotojai [35]. EIGE nusprendė įdarbinti laikinuosius darbuotojus pagal valstybės narės teisę ir šis pasirinkimas yra teisėtas pagal ES teisę, t. y. pagal SESV 272 ir 335 straipsnius. Juose pripažįstama teisė užmegzti sutartinius santykius apima ir darbo sutarčių ar paslaugų teikimo sutarčių sudarymą [36]. Toks įdarbinimas yra neteisėtas tik tuomet, kai įdarbinama siekiant išvengti Pareigūnų tarnybos nuostatų taikymo [37], tačiau institucijos turi didelę veiksmų laisvę rinktis priemones, geriausiai pritaikytas įdarbinimui. Taip užtikrinamas didesnis lankstumas, palyginti su sąlygomis, taikomomis darbuotojams, priskiriamiems prie sutartininkų kategorijos [38].

42. Be to, Komisija konstatuoja, kad direktyvos yra skirtos valstybėms narėms ir jomis nėra nustatomos pareigos institucijoms jų santykiuose su savo darbuotojais [39]. Pagal SESV 336 straipsnį tokiems santykiams taikomas taisykles priima ES institucijos, todėl direktyvos netiesiogiai taikomos tik išskirtiniais atvejais [40], nors jos gali būti įkvėpimo šaltinis apibrėžiant ES institucijų pareigas Europos Sąjungos viešųjų funkcijų srityje [41], o institucijos, veikdamos kaip darbdavės, turi atsižvelgti į ES teisės nuostatas [42]. Tai taikoma tik pareigūnams ir kitiems tarnautojams, kurie patenka į Pareigūnų tarnybos nuostatų taikymo sritį, t. y. ne ieškovams.

43. Būtent dėl to pagal Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalį ieškovų padėtis turi būti lyginama su darbuotojų, kuriuos tiesiogiai įdarbino EIGE pagal Lietuvos teisę, t. y. ne per laikinojo įdarbinimo įmonę, o ne su ES statutinių darbuotojų padėtimi. Šis požiūris suderinamas su ES institucijų autonomijos principu. Asmuo, kurį įdarbino ne ES institucija, o juridinis asmuo, kaip antai laikinojo įdarbinimo įmonė, pagal valstybės narės teisę, negali būti laikomas lygiaverčiu asmeniui, kurį įdarbino administracinė institucija, ir įgyti Europos Sąjungos tarnautojo statuso [43]. Direktyvos 2008/104 aiškinimas, pagal kurį laikinieji darbuotojai laikomi lygiaverčiais sutartininkams, sukeltų pavojų, kad bus pažeista Europos Sąjungos autonomija [44], ir lemtų neįveikiamas praktines problemas [45]. Komisija kelia klausimą, ar turėtų būti taikomas Protokolas (Nr. 7) dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų [46].

44. Dėl šeštojo klausimo Komisija teigia, kad valstybės narės teismas turi išsiaiškinti, ar ieškovai atliko administracines užduotis, o gal užduotis, susijusias su EIGE „pagrindine veikla“ ir užduotimis pagal jo įsteigimo reglamentą, ir patikrinti, ar buvo siekiama išvengti Pareigūnų tarnybos nuostatų taikymo. Vis dėlto ji teigia, kad EIGE neperžengė savo diskrecijos ribų, kai įdarbino laikinuosius darbuotojus pagal Lietuvos teisę. Administracinė pagalba nelaikytina

35 Komisija pažymi, kad Pareigūnų tarnybos nuostatuose reglamentuojami institucijų ir jų darbuotojų teisiniai santykiai bei sukuriamos abipusės teisės ir pareigos. Komisija remiasi 2006 m. vasario 22 d. Sprendimu *Adam / Komisija* (T-342/04, EU:T:2006:61, 34 punktas) ir 2011 m. liepos 12 d. Sprendimu *Komisija / Q* (T-80/09 P, EU:T:2011:347, 41 punktas).

36 Komisija remiasi 1999 m. liepos 19 d. Sprendimu *Mammarella / Komisija* (T-74/98, EU:T:1999:159, 39 ir 40 punktai); 1989 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *Mulfinger ir kt. / Komisija* (C-249/87, EU:C:1989:614, 10 punktas).

37 1989 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *Mulfinger ir kt. / Komisija* (C-249/87, EU:C:1989:614, 11 ir 14 punktai).

38 Komisija remiasi, be kita ko, 2015 m. lapkričio 24 d. Sprendimu *Komisija / D' Agostino* (T-670/13, EU:C:2015:877, 32 punktas).

39 Šiuo atveju Komisija remiasi 2018 m. gruodžio 4 d. Sprendimu *Carreras Sequeros ir kt. / Komisija* (T-518/16, EU:T:2018:873, 60 punktas) (apeliacinis skundas nagrinėjamas byloje C-119/19 P).

40 Šiuo atveju Komisija remiasi 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Komisija / Strack* (Peržiūra) (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, 46 punktas) pavyzdžiu.

41 Komisija remiasi 2019 m. vasario 7 d. Sprendimu *RK / Taryba* (T-11/17, EU:T:2019:65, 68 ir 70 punktai).

42 2018 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *Carreras Sequeros ir kt. / Komisija* (T-518/16, EU:T:2018:873, 61 punktas).

43 Komisija remiasi 2001 m. liepos 6 d. Nutartimi *Dubigh ir Zaur-Gora / Komisija* (T-375/00, EU:T:2001:181, 21 punktas).

44 Komisija remiasi 1985 m. spalio 3 d. Sprendimu *Tordeur* (232/84, EU:C:1985:392, 27 punktas).

45 T. y. į kuriuos sutartininko darbo užmokesčio elementus reikėtų atsižvelgti ir kuria mokesčių sistema remtis, nes pagal nacionalinę ir ES sistemą taikomos sąlygos yra visiškai skirtingos.

46 OL C 202, 2016, p. 266.

užduotimi, kurią turi atlikti pats EIGE kaip „pagrindinę veiklą“[47]. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nėra kompetentingas perkvalifikuoti aptariamų sutarčių į sutartis, reglamentuojamas pagal KTĮS, nes ieškovai sudarė sutartis ne su EIGE, bet su darbdave atsakove (laikinojo įdarbinimo įmone), be to, pagrindinėje byloje EIGE yra trečiasis asmuo.

V. Analizė

A. Prejudicinių klausimų performulavimas.

45. Pagal suformuotą jurisprudenciją, vykdant SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą, pastarasis teismas nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išspręsti jo nagrinėjamą bylą. Tokiu atveju prireikus Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus[48].

46. Šioje byloje iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą akivaizdu, kad į Teisingumo Teismą kreipiamasi prašant priimti sprendimą, ar ES agentūra, kaip antai EIGE, patenka į Direktyvoje 2008/104 vartojamos sąvokos „įmonė laikinojo darbo naudotoja“ taikymo sritį; jeigu taip, ar Lietuvos Respublikoje sąvokos „įmonė laikinojo darbo naudotoja“ įgyvendinimas taip, kad ji apimtų įmones, kurios nevykdo ekonominės veiklos, reiškia, kad laikinųjų darbuotojų paskyrimas į tokias įmones yra reglamentuojamas Direktyvoje 2008/104; jeigu ne, ar EIGE „vykdo ekonominę veiklą, neatsižvelgiant į tai, ar jis veikia siekdamas pelno“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį; ir jeigu taip, ar Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalies dėl vienodo požiūrio taikymas EIGE, veikiančiam kaip „laikinojo darbo naudotojas“, vykstant dviejų privačių asmenų ginčui, kuriame EIGE yra įstojęs į bylą trečiasis asmuo, nebūtų pažeistas EIGE administracinis savarankiškumas[49] ir Pareigūnų tarnybos nuostatai?

47. Dėl šių priežasčių siūlau performuluoti šešis prejudicinius klausimus ir juos pakeisti šiais keturiais klausimais:

1. Ar Europos Sąjungos agentūros, kaip antai EIGE, yra „įmonės laikinojo darbo naudotojos“, kaip jos suprantamos pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį ir apibrėžtos šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies d punkte?

2. Ar Direktyva 2008/104 aiškintina kaip draudžianti taikyti Direktyvą 2008/104 paskiriant laikinuosius darbuotojus įmonėms laikinojo darbo naudotojoms, kurios nevykdo ekonominės veiklos?

3. Ar EIGE veiklos sritys ir funkcijos, apibrėžtos Reglamento Nr. 1922/2006 3 ir 4 straipsniuose, laikytinos ekonomine veikla, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį?

4. Ar tuo atveju, kai valstybės narės teismai nustato, jog visos laikinųjų darbuotojų užimamos pareigybės ir atliekamos darbo funkcijos apima užduotis, kurias gali įgyvendinti išskirtinai tik darbuotojai, įdarbinti pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus, atitinkamos laikinųjų darbuotojų pareigybės ir darbo funkcijos gali būti laikomos „ta pačia darbo vieta“, kaip tai suprantama

47 Komisija remiasi 1989 m. gruodžio 6 d. Sprendimu *Mulfinger* ir kt. / *Komisija* (C-249/87, EU:C:1989:614).

48 Pavyzdžiui, 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimas *Generalstaatsanwaltschaft Hamburg* (C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, 27 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

49 Žr. Reglamento Nr. 1922/2006 6 straipsnį ir SESV 335 bei 336 straipsnius.

pagal Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalį, o gal šis Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalies aiškinimas nesuderinamas su EIGE administraciniu savarankiškumu ir (arba) Pareigūnų tarnybos nuostatais? [50]

VI. Atsakymai į performuluotus klausimus

A. Atsakymas į pirmąjį klausimą

48. Į pirmąjį klausimą reikėtų atsakyti teigiamai. Europos Sąjungos agentūros, kaip antai EIGE, yra „įmonės laikinojo darbo naudotojos“, kaip jos suprantamos pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį ir apibrėžtos šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies d punkte.

49. Bendrasis Teismas jau konstatavo, kad ES institucija, t. y. Europos Centrinis Bankas, yra „įmonė laikinojo darbo naudotoja“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį, nors ir nepateikė išsamesnių motyvų [51]. Tikriausiai buvo padaryta loginė išvada remiantis faktu, kad gerokai prieš paskelbiant Direktyvą 2008/104 ES institucijos, siekdamos patenkinti laikinųjų darbuotojų poreikius, naudojosi laikinojo įdarbinimo agentūrų paslaugomis, sudarydamos darbo sutartis pagal atitinkamos ES institucijos buveinės vietos nacionalinę teisę [52].

50. Be to, 2006 m. Tarnautojų teismas nusprendė, kad aplinkybės, jog terminuota darbo sutartis buvo sudaryta su įstaiga, kuriai taikoma tarptautinė viešoji teisė, savaime nepakanka, kad būtų galima atmesti Teisingumo Teismo jurisprudencijos, kurioje aiškinama Direktyva 1999/70 ir prie jos pridedamas Bendrasis susitarimas, reikšmę ginčui [53]. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes sutinku su Lietuvos Respublikos argumentais (žr. 32 punktą), kad reikia aiškių formuluočių, norint iš Direktyvos 2008/104 taikymo srities išbraukti arba ES institucijas, kaip jos apibrėžtos ESS 13 straipsnyje, arba ES agentūras [54].

51. Tokių aiškių formuluočių Direktyvoje 2008/104 nėra. Priešingai,
Direktyvos 2008/104 3 straipsnio 1 dalies d punkte „įmonė laikinojo darbo naudotoja“ plačiai apibrėžiama kaip „fizinis ar juridinis asmuo, kuriam ir kurio prižiūrimas bei vadovaujamas laikinai dirba laikinasis darbuotojas“, o Reglamento Nr. 1922/2006 5 straipsnyje nustatyta, kad „institutas yra juridinis asmuo. Kiekvienoje valstybėje narėje jis naudojasi didžiausiu subjektiškumu, kuris suteikiamas juridiniams asmenims pagal jų teisės aktus. Visų pirma jis gali įsigyti kilnojamojo ar nekilnojamojo turto bei juo disponuoti ir būti šalimi teismo procese“. Vadinasi, kontekstinė analizė, pagal kurią Direktyvos 2008/104 3 straipsnio 1 dalies d punktas ir 1 straipsnio 2 dalis aiškinami atsižvelgiant į Reglamentą Nr. 1922/2006, taip pat leidžia daryti prielaidą, kad agentūros, kaip antai EIGE, atitinka „įmonės laikinojo darbo naudotojos“ kriterijus pagal Direktyvą 2008/104 [55].

50 Žr. Reglamento Nr. 1922/2006 6 straipsnį ir SESV 335 bei 336 straipsnius.

51 2016 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *IPSO / ECB* (T-713/14, EU:T:2016:727, 102 punktas); aptariama institucija buvo Europos Centrinis Bankas.

52 Žr., pavyzdžiui, 1985 m. spalio 3 d. Sprendimą *Tordeur* (232/84, EU:C:1985:392) ir 2001 m. liepos 6 d. Nutartį *Dubigh ir Zaur-Gora / Komisija* (T-375/00, EU:T:2001:181). Pastarojoje byloje buvo kalbama apie Komisijai paskirtą laikinąjį darbuotoją iš laikinojo įdarbinimo įmonės *Manpower*. Taip pat žr., pavyzdžiui, vėliau priimtą 2010 m. rugsėjo 15 d. Nutartį *Briot*, C-386/09, EU:C:2010:526.

53 2006 m. spalio 26 d. Sprendimas *Landgren / ETF* (F-1/05, EU:F:2006:112). Dėl Direktyvos 2008/104 ir Direktyvos 1999/70 ryšio žr. šios išvados 9 išnašą.

54 Žr. šios išvados 5 išnašą.

55 Apie įvairius būdus, kuriais „kontekstas“ daro poveikį ES priemonių aiškinimui, žr. mano išvadą byloje *Pinckernelle* (C-535/15, EU:C:2016:996, 40 punktas).

52. Vienintelis sąvokos „įmonė laikinojo darbo naudotoja“ apribojimas teksto požiūriu yra 1 straipsnio 2 dalyje, kurioje pridedami žodžiai „vykdančios ekonominę veiklą, neatsižvelgiant į tai, ar jos veikia siekdamos pelno“ (žr. šios išvados 64–71 punktus). Nė viena iš dviejų leidžiančių nukrypti nuostatų Direktyvoje 2008/104 nėra specialiai ar konkrečiai susieta su Europos Sąjungos agentūromis; konkrečiai kalbant, šios leidžiančios nukrypti nuostatos yra 1 straipsnio 3 dalis, taikoma „darbo sutartims, sudarytoms pagal konkrečią viešą ar viešai remiamą profesinio mokymo, integracijos ar perkvalifikavimo programą“, ir 4 straipsnio 1 dalis, taikoma „dėl bendrojo intereso, visų pirma susijusio su laikinųjų darbuotojų apsauga, darbuotojų sveikatos ir saugos darbe reikalavimais arba poreikiu užtikrinti, kad darbo rinka veiktų tinkamai ir kad būtų užkirstas kelias pažeidimams“. Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 2–4 dalyse, kuriose kalbama apie vienodo požiūrio principo ribojimus, taip pat neminimos ES agentūros.

53. Direktyvos 2008/104 tikslais ir uždaviniais taip pat negalima pagrįsti sąvokos „įmonė laikinojo darbo naudotoja“ netaikymo ES agentūroms. Dvejopas direktyvos tikslas yra sukurti lanksčias darbo formas, kartu siekiant labiau suderinti joms taikytinas socialinės teisės nuostatas. Šiomis socialinės teisės nuostatomis paremtos darbo rinkos lankstumo ir saugumo pusiausvyros paieškos, kurios pavadintos „flexicurity“ (darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyra)[56]. Direktyvos 2008/104 2 straipsnyje iš esmės iškeliami keturi tikslai: užtikrinti laikinųjų darbuotojų apsaugą, garantuoti vienodo požiūrio principo taikymą, prisidėti prie darbo vietų kūrimo ir lanksčių darbo formų plėtojimo. Vadinasi, direktyva siekiama padidinti laikinųjų darbuotojų galimybes gauti nuolatinį darbą įmonėje laikinojo darbo naudotojoje[57]. Pagrindiniai tikslai yra darbo vietų kūrimas ir dalyvavimas darbo rinkoje bei integracija į ją[58]. Iš bylos medžiagos nematyti, kad šie tikslai ir ES agentūrų siūlomi darbai būtų nesuderinami. EIGE aktyviai veikia Lietuvos darbo rinkoje, o 1 straipsnio 2 dalies priešistorė taip pat neleidžia daryti prielaidos, kad agentūros, kaip antai EIGE, būtų neįtrauktos į jos taikymo sritį[59].

54. Sąvoka „įmonės laikinojo darbo naudotojos“ turi būti aiškinama plačiai[60], kad nekiltų pavojus Direktyvos 2008/104 tikslui ir nesumažėtų jos veiksmingumas pernelyg bei nepagrįstai susiaurinant jos taikymo sritį. Taip yra todėl, kad Teisingumo Teismas padarė tą pačią išvadą dėl „laikinojo darbuotojo“ sąvokos pagal Direktyvos 2008/104 3 straipsnio 1 dalies c punktą ir 1 straipsnio 2 dalį reikšmės[61]. Tas pats imperatyvas taikytinas Direktyvos 2008/104 nuostatoms, kurias reikia išaiškinti pagrindinėje byloje.

B. Atsakymas į antrąjį klausimą

55. Atsakymas į antrąjį klausimą yra teigiamas. Direktyva 2008/104 aiškintina kaip draudžianti taikyti Direktyvą 2008/104 paskiriant laikinuosius darbuotojus įmonėms laikinojo darbo naudotojoms, kurios nevykdo ekonominės veiklos.

56 Žr. generalinės advokatės E. Sharpston atliktą analizę byloje *KG (Vėlesni paskyrimai dirbant per laikinojo įdarbinimo įmones)* (C-681/18, EU:C:2020:300, ypač 36 punktas ir jame nurodyti šaltiniai).

57 2020 m. spalio 14 d. Sprendimas *KG (Vėlesni paskyrimai dirbant per laikinojo įdarbinimo įmones)* (C-681/18, EU:C:2020:823, 51 punktas). Teisingumo Teismas nurodo Direktyvos 2008/104 15 konstatuojamąją dalį ir 6 straipsnio 1 ir 2 dalis.

58 Ten pat, 50 punktas. Teisingumo Teismas nurodo 11 konstatuojamąją dalį.

59 Apie Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalies parengiamuosius darbus žr. ekspertų grupės ataskaitą dėl Direktyvos 2008/104/EB dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones perkėlimo į nacionalinę teisę, Europos Komisija, 2011 m. rugpjūtis, p. 6–9 (toliau – 2011 m. ekspertų grupės ataskaita).

60 Pažymėtina, kad 2016 m. lapkričio 17 d. Sprendime *Betriebsrat der Ruhrlandklinik* (C-216/15, EU:C:2016:883) nagrinėta situacija, kai laikinojo įdarbinimo įmonė vykdė „ekonominę veiklą“. Toje byloje šis klausimas nenagrinėtas įmonės laikinojo darbo naudotojos aspektu.

61 Ten pat, 36 punktas.

56. Akivaizdu, kad Teisingumo Teismas yra pripažinęs priimtinais prašymus priimti prejudicinį sprendimą, pateiktus dėl ES teisės nuostatų, esant tokioms situacijoms, kai pagrindinės bylos aplinkybės nepateko į šios teisės taikymo sritį, tačiau šios nuostatos tapo taikytinos dėl to, kad nacionalinėje teisėje buvo nuoroda į tų nuostatų turinį [62]. Taip atsitinka tokiomis aplinkybėmis, kai taikant valstybės narės teisės aktus sprendžiamas nacionalinis klausimas ir dėl visiškai su vidaus klausimais susijusių situacijų laikomasi ES teisėje įtvirtinto požiūrio [63]. Kaip neseniai pažymėjo generalinis advokatas M. Bobek, Teisingumo Teismas nusprendė, kad, kai nacionalinės teisės aktų leidėjas nusprendžia į atitinkamo ES teisės akto taikymo sritį nepatenkančias situacijas reglamentuoti taip pat, kaip nustatyta tame teisės akte, akivaizdu, kad yra Europos Sąjungos interesas vienodai aiškinti iš tokio teisės akto perimtas nuostatas, siekiant išvengti aiškinimo skirtumų ateityje [64].

57. Vis dėlto, priešingai, nei teigia Lietuvos Respublika ir Komisija (žr. atitinkamai 34 ir 40 punktus), yra bent keturios kliūtys, trukdančios pagrindinėje byloje taikyti vadinamąją *Dzodzi* jurisprudenciją, kurioje šis principas buvo įtvirtintas [65].

58. Pirma, jurisprudencijoje vyraujanti tema yra valstybės narės teisės nuostatos, kuria ES priemonė „tiesiogiai ir besąlygiškai“ taikoma toje priemonėje nenumatytoms aplinkybėms, nustatymas [66]. Tokios aiškiai suformuluotos nuostatos bylos medžiagoje nėra, o šiam reikalavimui įvykdyti nepakanka iš Darbo kodekso 75 straipsnio 2 dalies tik išbraukti žodžius „vykdo ekonominę veiklą“ [67].

59. Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad *Dzodzi* taisyklė negali būti taikoma situacijoms, kurioms atitinkamoje direktyvoje numatyta išimtis iš jos taikymo srities [68]. Apibrėžtis „įmonės laikinojo darbo naudotojos, vykdančios ekonominę veiklą, neatsižvelgiant į tai, ar jos veikia siekdamos pelno“ Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalyje netektų prasmės, jei Direktyva 2008/104 pagrįsti teisės aktai būtų išplėsti ir apimtų laikinųjų darbuotojų paskyrimą į įmones laikinojo darbo naudotojas, kurios nevykdo ekonominės veiklos.

60. Trečia, išsamiau nagrinėjant jurisprudenciją ir vėl taikant generalinio advokato M. Bobek požiūrį, svarbiausia yra tai, ar ES teisės nuostatą, kurią prašoma išaiškinti, teisės aktų leidėjas taikė aplinkybėmis, kurios pernelyg skyrėsi nuo pirminių [69]. Pirminės aplinkybės taikomos tik ekonomine veikla užsiimančioms įmonėms laikinojo darbo naudotojoms, tačiau jos susiaurinamos Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalyje pateiktu patikslinimu, „neatsižvelgiant į tai, ar jos veikia siekdamos pelno“ [70]. Jeigu Direktyva 2008/104 taikoma nepaisant šių kriterijų ribų, ji išplečiama tolimoms ir neapibrėžtoms aplinkybėms, o tai tiesiogiai prieštarauja šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalies formuluotei.

62 2019 m. spalio 24 d. Sprendimas *Belgische Staat* (C-469/18 ir C-470/18, EU:C:2019:895, 21 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

63 2020 m. sausio 30 d. Sprendimas *I.G.I.* (C-394/18, EU:C:2020:56, 45 punktas).

64 Generalinio advokato M. Bobek išvada byloje *J & S Service* (C-620/19, EU:C:2020:649, 2 punktas). Dar žr., pavyzdžiui, 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *K ir B* (C-380/17, EU:C:2018:877, 35 punktas).

65 1990 m. spalio 18 d. Sprendimas *Dzodzi* (C-297/88 ir C-197/89, EU:C:1990:360).

66 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *K ir B* (C-380/17, EU:C:2018:877, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija. Dar žr., pavyzdžiui, 1995 m. kovo 28 d. Sprendimą *Kleinwort Benson* (C-346/93, EU:C:1995:85, 20 punktas) 2020 m. birželio 4 d. Sprendimą *C. F. (Mokesčių auditas)* (C-430/19, EU:C:2020:429, 26 punktas) ir 2020 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *Tax-Fin-Lex* (C-367/19, EU:C:2020:685, 21 punktas).

67 Šiuo klausimu žr. 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimą *J & S Service* (C-620/19, EU:C:2020:1011).

68 2012 m. spalio 18 d. Sprendimas *Nolan* (C-583/10, EU:C:2012:638, 33, 34, 43 ir 54 punktai).

69 Generalinio advokato M. Bobek išvada byloje *J & S Service* (C-620/19, EU:C:2020:649, 50 punktas).

70 Dar žr. 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimą *J & S Service* (C-620/19, EU:C:2020:1011, 46 ir 47 punktai).

61. Ketvirta, pažymėtina, kad Direktyva 2008/104 sukuria teises ginančią sistemą[71], gerinančią laikinųjų darbuotojų būtiniausią apsaugą[72] atsižvelgiant į jų pagrindines darbo ir įdarbinimo sąlygas[73]. Teisingumo Teismo didžioji kolegija nusprendė, kad, kiek tai susiję su minimalaus suderinimo direktyvomis, jeigu valstybė narė nusprendžia pasinaudoti diskrecija ir viršyti minimalius reikalavimus[74], tuomet nėra įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį[75]. Todėl Direktyva 2008/104 taip pat negali būti reikšminga aiškinant Lietuvos teisę, kiek tai susiję su įmonėmis, kurios nevykdo ekonominės veiklos, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį, ir į kurias buvo paskirti laikinieji darbuotojai[76]. Tai taikoma visoms 19 valstybių narių, kurios įgyvendino Direktyvą 2008/104 taip pat kaip Lietuva (žr. 27 punktą).

C. Atsakymas į trečiąjį klausimą

62. Į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai. EIGE veiklos sritys ir funkcijos, apibrėžtos Reglamento Nr. 1922/2006 3 ir 4 straipsniuose, laikytinos ekonomine veikla, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį.

63. Taip yra dėl toliau nurodytų priežasčių.

64. Pirma, aptardamas kitą ES socialinės politikos priemonę, 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyvą 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo[77], Teisingumo Teismas siaurai aiškino aplinkybes, kuriomis valstybinės įmonės nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį, nes nevykdo „ekonominės veiklos“, ir nusprendė, kad tokios aplinkybės apsiriboja „viešosios institucijos struktūriniu pertvarkymu arba administracinių funkcijų perdavimu iš vienos viešosios institucijos kitai“[78]. Faktas, kad EIGE yra viešosios valdžios institucija, savaime nereiškia, kad EIGE neatitinka Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalies kriterijų, taikomų „įmonei laikinojo darbo naudotojai“[79]. Kaip matyti iš šios išvados 67 ir 68 punktuose aprašytos diskusijos dėl EIGE

71 Direktyvos 2008/104 12 konstatuojamoji dalis.

72 Direktyvos 2008/104 18 konstatuojamoji dalis. Taip pat žr. 2020 m. spalio 14 d. Sprendimą *KG (Vėlesni paskyrimai dirbant per laikinojo įdarbinimo įmones)* (C-681/18, EU:C:2020:823).

73 Direktyvos 2008/104 14 konstatuojamoji dalis.

74 Direktyvos 2008/104 9 straipsnio 1 dalis.

75 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *TSN ir AKT* (C-609/17 ir C-610/17, EU:C:2019:981, 52 punktas). 50 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad „skiriasi pagrindinėse bylose nagrinėjamos situacijos nuo situacijos, kai Sąjungos aktas suteikia valstybėms narėms laisvę pasirinkti iš kelių taikymo būdų arba diskrecijos ar vertinimo teisę, kuri yra sudėtinė šiuo aktu nustatytos tvarkos dalis, ar nuo situacijos, kai toks aktas leidžia valstybėms narėms priimti specialias priemones, skirtas prisidėti prie jo tikslo įgyvendinimo“. Taip pat žr. generalinio advokato G. Hogan išvadą byloje *KV (Būsto parama)* (C-94/20, EU:C:2021:155, 64 punktas) ir generalinio advokato M. Bobek išvadą byloje *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ ir kt.* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 ir C-355/19, EU:C:2020:746, 190–194 punktai). Pripažįstu, kad Direktyvoje 2008/104, priešingai nei byloje *TSN ir AKT* aptariamoje direktyvoje, nėra konkrečių nuostatų, leidžiančių valstybėms narėms nustatyti laikiniesiems darbuotojams palankesnes apsaugos priemones. Vis dėlto Direktyva 2008/104 yra minimalaus suderinimo direktyva, kurios reikalavimus Lietuva viršijo, įgyvendindama šią direktyvą.

76 Pažymėtina, kad nors paskyrimui į tokias įmones nėra taikomas Chartijos 31 straipsnyje numatytas įpareigojimas užtikrinti teisę į sąžiningas ir teisingas darbo sąlygas, joms ir toliau taikomos pagrindinės teisės, garantuojamos tiek Lietuvos teisės aktuose, tiek Europos žmogaus teisių konvencijoje. Žr. visų pirma generalinio advokato H. Saugmandsgaard Øe išvadą byloje *Komisija* / *Vengrija (Žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teisės)* (C-235/17, EU:C:2018:971). Tai taikoma visoms 19 valstybių narių, kurios įgyvendino Direktyvą 2008/104 taip pat kaip Lietuva.

77 OL L 82, 2001, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 98.

78 Generalinio advokato M. Szpunar išvada byloje *ISS Facility Services* (C-344/18, EU:C:2019:1009, 41 punktas), kurioje remiamasi 1996 m. spalio 15 d. Sprendimu *Henke* (C-298/94, EU:C:1996:382, 14 punktas); 2000 m. rugsėjo 26 d. Sprendimu *Mayeur* (C-175/99, EU:C:2000:505, 33 punktas) ir 2004 m. lapkričio 11 d. Sprendimu *Delahaye* (C-425/02, EU:C:2004:706, 30 punktas).

79 Ten pat.

užduočių ir veiklos sričių (atitinkamai žr. Reglamento Nr. 1922/2006 3 ir 4 straipsnius) ir dėl jo tikslų (2 straipsnis), negalima laikyti, kad EIGE vykdo veiklą, susijusią su viešosios valdžios prerogatyvų vykdymu [80].

65. Antra, Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalies priešistorė pagrindžia platų šios direktyvos aiškinimą siekiant išvengti nesąžiningos konkurencijos [81]; be to, suformuotoje Teisingumo Teismo jurisprudencijoje sąvoka „ekonominė veikla“ yra aiškinama plačiai [82], neatsižvelgiant į ES kompetencijos sritį, kurioje keliamas klausimas [83]. Į tai reikia atsižvelgti pagrindinėje byloje taikant reikšmę, kurią 2016 m. lapkričio 17 d. Sprendime *Betriebsraat der Ruhrlandklinik* [84] Teisingumo Teismas suteikė Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalyje esantiems žodžiams „ekonominė veikla“. Todėl reikia atsakyti į klausimą, ar EIGE vykdo veiklą, kurios atveju konkrečioje rinkoje siūlomos prekės ar paslaugos [85].

66. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad pagal Reglamento Nr. 1922/2006 14 straipsnio 3 dalies b punktą instituto pajamas sudaro „mokėjimai už suteiktas paslaugas“, taigi ES teisės aktų leidėjas numatė, kad EIGE veiks kaip rinkos dalyvis, nors iki šiol, ir kaip EIGE nurodė savo atsakyme į Teisingumo Teismo rašytinius klausimus, jį finansavo tik Komisija.

67. Be to, pagal Reglamento Nr. 1922/2006 2 straipsnyje nurodytus tikslus galima identifikuoti įvairias rinkas, kuriose galima siūlyti prekes ar paslaugas; poveikis nacionalinei ir ES politikai yra klasikinė komercinių lobistų veiklos sritis; Europoje EIGE nėra monopolizavęs techninės pagalbos ES institucijoms ir valstybių narių valdžios institucijoms siekiant ugdyti ES piliečių sąmoningumą lyčių lygybės klausimu; Reglamente Nr. 1922/2006 taip pat nenurodyta, kad pagalba integruojant lyčių aspektą į visas ES politikos kryptis ir pagal ją parengtas nacionalinės politikos kryptis yra išimtinai EIGE kompetencija, todėl ją teikia daugybė įvairių subjektų.

68. Veiklos, kurią sudaro prekių ar paslaugų siūlymas ir kurioje dalyvauja komercinės įmonės, pavyzdžiai yra pateikiami nurodant įvairias EIGE užduotis, išvardytas 3 straipsnyje. Ryškiausi pavyzdžiai: duomenų ir informacijos apie lyčių lygybę platinimas, *inter alia*, mokslo tyrimų centrams ir nacionalinėms lygybės įstaigoms, nevyriausybinėms organizacijoms ir socialiniams partneriams (3 straipsnio 1 dalies a punktas); metodinių priemonių platinimas ES institucijoms ir valstybių narių valdžios institucijoms (3 straipsnio 1 dalies c punktas); padėties Europoje lyčių lygybės srityje apžvalga (3 straipsnio 1 dalies d punktas); konferencijų organizavimas (3 straipsnio 1 dalies g punktas); įvairių įstaigų dialogo plėtojimas (3 straipsnio 1 dalies i punktas). Kitų subjektų, visų pirma „kitų institucijų, įstaigų ir kompetentingų nacionalinių bei tarptautinių organizacijų“ veikla pripažįstama 4 straipsnio 3 dalyje.

80 Pavyzdžiui, 2017 m. liepos 20 d. Sprendimas *Piscarreta Ricardo* (C-416/16, EU:C:2017:574, 34 ir 35 punktai).

81 Žr. socialinių partnerių poziciją 2011 m. ekspertų grupės ataskaitoje – šios išvados 59 išnaša, p. 8.

82 Pavyzdžiui, kaip pažymėjau savo išvadoje byloje *Topfit and Biffi* (C-22/18, EU:C:2019:181, 53 punktas), Teisingumo Teismas 2000 m. balandžio 11 d. Sprendime *Deliège* (C-51/96 ir C-191/97, EU:C:2000:199, 51 punktas), susijusiame su judėjimo laisvės apribojimu, nurodė, kad vyriausybės ir privačių rėmėjų (finansinių) apdovanojimų suteikimas už sporto rezultatus yra svarbios aplinkybės, į kurias atsižvelgiant gali būti nustatyta, ar sportininkas mėgėjas vykdo ekonominę veiklą. 2019 m. birželio 13 d. Sprendime *TopFit ir Biffi* (C-22/18, EU:C:2019:497) Teisingumo Teismas patvirtino J. Biffi, kaip Sąjungos piliečio, teises laisvai judėti pagal SESV 21 straipsnį, nors byla buvo susijusi su lengvosios atletikos mėgėjų sportu; dėl „ekonominės veiklos“ konkurencijos teisės srityje žr., pavyzdžiui, 2008 m. liepos 1 d. Sprendimą *MOTOE* (C-49/07, EU:C:2008:376).

83 Sutinku su generalinio advokato H. Saugmandsgaard Øe požiūriu, išdėstytu byloje *Betriebsrat der Ruhrlandklinik* (C-216/15, EU:C:2016:518, 47 punktas), kad, atsižvelgiant į tai, jog „ekonominės veiklos“ apibrėžtis aiškiai neišplaukia nei iš Direktyvos 2008/104 turinio, nei iš jos parengiamųjų darbų, Teisingumo Teismas galėjo nustatyti „ekonominės veiklos“ reikšmę, remdamasis kitomis ES teisės sritimis.

84 C-216/15, EU:C:2016:883.

85 Ten pat, 44 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

69. Pripažįstu, kad atsakydamas į Teisingumo Teismo pateiktus klausimus EIGE patvirtino, kad jo pagrindinis tikslas yra rinkti duomenis, juos analizuoti bei platinti ir kad jis yra vienintelis palyginamų duomenų apie vyrų bei moterų lygybę ES ir nacionaliniu lygiu šaltinis. Vis dėlto pirma apibendrinti teisės aktai rodo, kad tai nėra vienintelė instituto veikla.

70. Galiausiai, net jei iš bylos medžiagos matyti, kad šiuo metu visa EIGE veikla yra finansuojama iš ES biudžeto, o ne iš pajamų už paslaugas, suteiktas pagal Reglamento Nr. 1922/2006 14 straipsnio 3 dalies b punktą, tai nedraudžia daryti išvados, kad jis vykdo „ekonominę veiklą“. Taip yra todėl, kad pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį nesvarbu, ar įmonė laikinojo darbo naudotoja siekia pelno [86]. Pagal jurisprudenciją, suformuotą atsižvelgiant į Direktyvą 2001/23, Teisingumo Teismas nusprendė, kad paslaugos, kurios nėra susijusios su viešosios valdžios prerogatyvų vykdymu, kurios teikiamos siekiant užtikrinti viešąjį interesą ir nesiekiant pelno bei konkuruoja su pelno siekiančių subjektų siūlomomis paslaugomis, laikomos ekonomine veikla [87]. Vadinasi, priešingai, nei teigia EIGE ir Komisija savo atsakymuose į klausimus raštu, nesvarbu, ar EIGE savo veikloje siekia konkurencinių tikslų, ar ne; svarbu yra tai, kad atitinkamose rinkose yra paslaugų, konkuruojančių su *kitomis įmonėmis*, kurios siekia šių tikslų. Be to, priskyrus EIGE užduotis ES kompetencijai (Reglamento Nr. 1922/2006 4 straipsnio 1 dalis) nesumažėja EIGE dalyvavimas „ekonominėje veikloje“, atsižvelgiant į tai, kad ES kompetencija lyčių lygybės srityje yra labai plati, o lyčių lygybės skatinimas yra viešasis interesas.

71. Galiausiai pažymėtina, kad užtikrinamas platus Direktyvos 2008/104 taikymo srities aiškinimas, kad būtų pasiektas direktyvos tikslas ir nesumažėtų jos veiksmingumas (žr. šios išvados 54 punktą).

D. Atsakymas į ketvirtąjį klausimą

72. Į ketvirtąjį klausimą reikėtų atsakyti teigiamai. Tuo atveju, kai atitinkamos valstybės narės teismai nustato, jog visos laikinųjų darbuotojų užimamos pareigybės ir atliekamos darbo funkcijos apima užduotis, kurias gali įgyvendinti išskirtinai tik darbuotojai, įdarbinti pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus, atitinkamos laikinųjų darbuotojų pareigybės ir darbo funkcijos laikytinos „ta pačia darbo vieta“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalį. Tai neprieštarauja EIGE administraciniam savarankiškumui [88] ir Pareigūnų tarnybos nuostatams.

73. Taip yra dėl toliau nurodytų priežasčių.

74. Pirma, pagrindinės bylos aplinkybėmis už Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalyje numatytos vienodo požiūrio pareigos pažeidimą atsakinga šalis yra darbdavė atsakovė. Kaip nurodė ieškovai (24 punktas), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti 5 straipsnio 1 dalį, kad galėtų pagal Lietuvos teisę nustatyti darbdavės atsakovės, o ne EIGE, atsakomybę ieškovų atžvilgiu. Todėl rašytinėse pastabose aprašyta diskusija apie tai, kokiu

[86] Taigi, priešingai, nei tvirtina EIGE, nesvarbu, kad EIGE nėra „apmokestinamasis asmuo“ pagal 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006, p. 1) 9 straipsnį. Žr. Komisijos dokumentą ARES(2018)4985586-28/09/2018.

[87] 2017 m. liepos 20 d. Sprendimas *Piscarreta Ricardo* (C-416/16, EU:C:2017:574, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Pažymėtina, kad Direktyva 1999/70 dėl darbo pagal terminuotas sutartis, su kuria susijusi Direktyva 2008/104 (žr. šios išvados 9 išnašą), taikoma terminuotoms darbo sutartims, sudarytoms su viešosios valdžios institucijomis ir kitomis viešojo sektoriaus institucijomis. Žr. 2018 m. spalio 25 d. Sprendimą *Sciotto* (C-331/17, EU:C:2018:859, 43 punktas). Iš šių aplinkybių galima daryti išvadą, kad pagal Direktyvą 2008/104 „ekonominės veiklos“ sąvoka neturėtų būti taikoma tik viešosios teisės subjektams, atliekantiems pagrindines viešąsias funkcijas.

[88] Žr. Reglamento Nr. 1922/2006 6 straipsnį ir SESV 335 bei 336 straipsnius.

mastu ES direktyvose nustatytos pareigos taikytinos ES institucijoms, kai jos veikia kaip darbdavės, tam tikra prasme yra nereikalinga [89], nes visi šie sprendimai yra susiję su Bendrajam Teismui pateiktais ieškiniais, kuriuose institucija buvo atsakovė pagal jos tarnautojų skundus [90]. Šie sprendimai susiję su direktyvų poveikiu ES institucijoms „jų darbuotojų“ atžvilgiu [91].

75. Antra, nekyla jokio klausimo dėl EIGE savarankiškumo ar Pareigūnų tarnybos nuostatų pažeidimo, nes ieškovai prašo tik atsakovės, o ne EIGE, sumokėti darbo užmokesčio nepriemoką, kuri, kaip jie teigia, jiems priklauso, o ne pakeisti jų laikinąsias darbo sutartis į nuolatines. Todėl nekeliama klausimo, ar Lietuvos teismai, pažeisdami Pareigūnų tarnybos nuostatus ir ES institucijų autonomiją, suteikė ieškovams ES pareigūno ar kito Europos Sąjungos tarnautojo statusą [92]. Taigi, priešingai, nei teigia Komisija, pagrindinė byla skiriasi nuo sprendimo byloje *Tordeur* [93], kuriuo remiasi ši institucija, atsakydama į Teisingumo Teismo klausimus raštu, nes toje byloje laikinasis darbuotojas prašyme priimti prejudicinį sprendimą norėjo remtis Belgijos teisės nuostata, pagal kurią būtų reikalaujama, kad Komisija pakeistų terminuotą sutartį į neterminuotą. Teisingumo Teismas nurodė:

„Laikinajam darbuotojui negali būti atsisakyta suteikti socialinę apsaugą vien todėl, kad jis buvo paskirtas į Bendrijos instituciją. Vis dėlto tokia apsauga negali būti užtikrinama priemonėmis, kuriomis kišamasi į Bendrijos institucijų autonomiją šioje srityje. <…> neįmanoma, kad neterminuota darbo sutartis būtų sudaryta ne paskirtos kompetentingos institucijos sprendimu, o dėl to, kad nesilaikyta tam tikrų valstybės narės, kurioje įsikūrusi institucija, įstatymų nuostatų, susijusių su laikinu darbu, net ir tuo atveju, kai tai patvirtinama nacionalinio teismo sprendimu“ [94].

76. Bylos medžiagoje nėra jokių duomenų, kad kas nors kitas, išskyrus darbdavę atsakovę, būtų atsakingas arba už ieškovų reikalaujamą darbo užmokestį, arba už Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalyje numatytą pareigą, kad „laikiniesiems darbuotojams taikomos pagrindinės darbo ir įdarbinimo sąlygos“ „jų paskyrimo į įmonę laikinojo darbo naudotoją laikotarpiu būtų bent tokios, kokios būtų taikomos, jei ta įmonė būtų juos tiesiogiai įdarbinusi tai pačiai darbo vietai užimti“ [95].

89 Lietuvos Respublika – šios išvados 33 punktas, Komisija – šios išvados 42 punktas.

90 Žr., pavyzdžiui, 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *Komisija / Strack* (Peržiūra) (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570); 2016 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *IPSO / ECB* (T-713/14, EU:T:2016:727, 105 ir 106 punktai) ir 2019 m. vasario 7 d. Sprendimą *RK / Taryba* (T-11/17, EU:T:2019:65). Diskusiją dėl pagrindų, kuriais direktyvos gali susaistyti ES institucijas, žr. B. Cortese „Reasonableness of legislative choices and protection against (discriminatory) dismissal of temporary staff: does the approach of the Court of Justice of the European Union to judicial review and judicial control meet high rule of law standards?“ (2012) 12 *Era Forum* 641, 650 ir 651.

91 2018 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *Carreras Sequeros ir kt. / Komisija* (T-518/16, EU:T:2018:873, 60 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 2019 m. rugsėjo 24 d. Sprendimą *VF / ECB* (T-39/18, nepaskelbtas Rink., EU:T:2019:683).

92 1975 m. kovo 11 d. Sprendimas *Porrini ir kt.* (65/74, EU:C:1975:38, 14 ir 15 punktai). Taip pat žr. 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Vitari* (C-126/99, EU:C:2000:609, 31 punktas) ir 2005 m. rugsėjo 8 d. Sprendimą *AB* (C-288/04, EU:C:2005:526, 31 punktas). Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018, p. 1), draudžiama perduoti vykdyti funkcijas asmenims, kurie nedirba pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus. Vis dėlto šio klausimo pagrindinėje byloje nekeliama, ji susijusi tik su darbo užmokesčiu.

93 1985 m. spalio 3 d. Sprendimas 232/84, EU:C:1985:392.

94 Ten pat, 27 ir 28 punktai. 26 punkte Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „kitų Europos Bendrijų tarnautojų įdarbinimo sąlygų 6 straipsnyje numatyta, kad kiekviena institucija nustato, kas turi teisę įdarbinti tarnautojus pagal sutartį, nesvarbu, ar tai būtų laikinieji darbuotojai, pagalbiniai darbuotojai, vietiniai darbuotojai ar net specialieji patarėjai“. Taip pat žr., pavyzdžiui, 2005 m. rugsėjo 8 d. Sprendimą *AB* (C-288/04, EU:C:2005:526). Pažymėtina, kad pagrindinė byla nepanaši į situaciją, kurią generalinis advokatas L. A. Geelhoed nagrinėjo byloje *Betriebsrat der Vertretung der Europäischen Kommission in Österreich* (C-165/01, EU:C:2003:224, 100 punktas). Kaip Teisingumo Teismo sprendimo, kuriame konstatuota, kad valstybės narės teismo nutartis dėl ES agentūros pagal KTĮS įdarbintų vietinių darbuotojų neviršijo Bendrijų institucijų autonomijos, pavyzdį žr. 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Vitari* (C-126/99, EU:C:2000:609).

95 Dar žr. Direktyvos 2008/104 14 konstatuojamąją dalį.

77. Reikia pripažinti, kad toje Direktyvos 2008/104 nuostatoje „darbo užmokestis“ nėra apibrėžtas [96] ir kad yra kitų šios direktyvos nuostatų, kurios galbūt galėtų pažeisti EIGE savarankiškumą, kaip antai 10 straipsnis, leidžiantis nustatyti sankcijas įmonėms laikinojo darbo naudotojoms. Tai priklausytų nuo sankcijos pobūdžio ir konkretaus atvejo aplinkybių. Pagrindinėje byloje, priešingai, apsiribojama darbo ir įdarbinimo sąlygomis, susijusiomis su „darbo užmokesčiu“ pagal 3 straipsnio f punkto ii papunktį, ir klausimu, kaip apskaičiuoti „bent tok[ias] [mokėjimo sąlygas], kok[ios] būtų taikom[os]“, jeigu ieškovai būtų tiesiogiai įdarbinti pagal 5 straipsnio 1 dalį. Lietuvos teismų nuoroda į KTĮS 80 straipsnį yra logiška, turint omenyje nustatytas faktines aplinkybes, todėl nesutinku su Komisijos argumentais, jog dėl to kils neįveikiamų problemų (žr. šios išvados 45 išnašą).

78. EIGE ir Komisija tvirtina, kad, remiantis Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalyje esančiais žodžiais „tiesiogiai įdarbinusi tai pačiai darbo vietai užimti“, turi būti lyginami laikinieji darbuotojai, kuriuos EIGE tiesiogiai įdarbino laikinajam darbui pagal Lietuvos teisę, o ne per laikinojo įdarbinimo įmonę, o ieškovai ir Lietuvos Respublika teigia, kad atliekant lyginamąjį vertinimą reikėtų atsižvelgti į įdarbinimą pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus.

79. Nė vienas iš šių pasiūlymų neatspindi visos užduoties. Primintina, kad „Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalyje numatytu vienodo požiūrio principu siekiama <…>, [kad] laikinajam darbuotojui jo paskyrimo į įmonę laikinojo darbo naudotoją laikotarpiu [būtų] sudarytos bent tokios pagrindinės darbo ir įdarbinimo sąlygos, kokios jam būtų taikomos, jei ta įmonė būtų jį tiesiogiai įdarbinusi į tą pačią darbo vietą“ [97].

80. Kaip paaiškinta ieškovų (žr. šios išvados 29 punktą) ir Lietuvos Respublikos (šios išvados 37 punktas) rašytinėse pastabose, pagal 5 straipsnio 1 dalį teismas turi atlikti faktinių aplinkybių tyrimą [98]. Ar ieškovai savo darbe faktiškai vykdė funkcijas, kurios atitinka nuolatinio darbuotojo, įdarbinto pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus ir gaunančio didesnį darbo užmokestį nei pagal laikinojo darbo sutartį, funkcijas? Nagrinėjant šį klausimą darbo sutartys ir Pareigūnų tarnybos nuostatai yra reikšmingi labiau kaip įrodymai, o ne kaip teisės normos. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad būtent šį faktinių aplinkybių tyrimą atliko Darbo ginčų komisija (žr. šios išvados 20 punktą). Remdamasi įrodymais nustačiusi, kokias konkrečias funkcijas ir kokią veiklą vykdė laikinasis darbuotojas, taip pat išanalizavusi, dėl ko buvo susitarta, Darbo ginčų komisija nurodė darbdavei atsakovei sumokėti ieškovams darbo užmokestį, pagal KTĮS 80 straipsnį mokėtiną II pareigų grupės 4 kategorijos tarnautojams.

81. Trečia, kaip jau nurodyta, vienodo požiūrio principo, kuris yra vienas iš kertinių Direktyvos 2008/104 principų, ribojimai leidžiami tik „tam tikrais ribotais atvejais“ [99], nustatytais Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 2–4 dalyse. Pagrindinėje byloje tokių atvejų nėra.

[96] Pasiūlymus, kaip ES teisės aktai gali padėti atlikti šią užduotį, žr. 2011 m. ekspertų grupės ataskaitoje – šios išvados 59 išnaša, p. 16–18.

[97] 2020 m. spalio 14 d. Sprendimas *KG (Vėlesni paskyrimai dirbant per laikinojo įdarbinimo įmones)* (C-681/18, EU:C:2020:823, 52 punktas).

[98] Iš tiesų nustatydamas, ar buvo pažeistas vienodo požiūrio principas, valstybės narės teismas turi įvertinti visas reikšmingas faktines aplinkybes, įskaitant tai, ar atitinkamos grupės yra palyginamos, ar buvo taikomas skirtingas požiūris ir ar jis yra objektyviai pateisinamas. Žr., pavyzdžiui, mano išvadą byloje *GILDA-UNAMS ir kt.* (C-282/19, EU:C:2021:217).

[99] Direktyvos 2008/104 17 konstatuojamoji dalis.

82. Galiausiai gali kilti klausimas, ką daryti, jei EIGE viršijo savo diskreciją pagal Reglamento Nr. 1922/2006 4 straipsnio 5 dalį „sudaryti sutartis, visų pirma subrangos susitarimus, su kitomis organizacijomis, kad būtų įgyvendinti uždaviniai, kuriuos jis gali joms patikėti“ [100], arba veikė nesilaikydamas Pareigūnų tarnybos nuostatų, kurie pagal Reglamento Nr. 1922/2006 13 straipsnio 1 dalį yra privalomi EIGE? [101]

83. Jurisprudencijoje nustatyta, kad „laikinajam įdarbinimui būdingi trišaliai santykiai tarp darbuotojo, išorės įmonės ir Sąjungos institucijos ar įstaigos, o tai reiškia, kad sudaromos dvi sutartys: pirmoji sutartis – tarp laikinojo įdarbinimo įmonės ir Sąjungos institucijos ar įstaigos, antroji sutartis – tarp laikinojo darbuotojo ir laikinojo įdarbinimo įmonės. <…> Taigi, į šiuos santykius įtraukiama privati įmonė tarpininkė, kuri gauna pajamų iš to, kad siunčia darbuotoją dirbti į Sąjungos instituciją arba skiria jam atlikti konkrečias užduotis šioje institucijoje ar jos naudai. Dėl šių išorės įmonių dalyvavimo kaip tarpininkių negali būti laikoma, kad yra tiesioginis teisinis ryšys tarp suinteresuotojo asmens ir Sąjungos institucijos ar įstaigos“ [102].

84. Taigi trišaliams santykiams reikalingas trišalis sprendimas: darbdavė atsakovė, o ne ieškovai turi kreiptis į Europos Sąjungos Bendrąjį Teismą, kad išieškotų iš EIGE Lietuvos teismo priteistą nepriemoką, jeigu, remdamiesi ES teise, jie tvirtina, kad EIGE viršijo savo įgaliojimus, susijusius su darbo, kurį jis faktiškai pavedė atlikti ieškovams, pobūdžiu. Kaip teigia Lietuvos Respublika (šios išvados 35 punktas), šis sprendimas yra tinkamas, nes Pareigūnų tarnybos nuostatuose nėra nuostatų dėl laikinųjų darbuotojų.

85. Šią išvadą darau remdamasis Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje [103] įtvirtinta ieškovų teise į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, nes, nesant sutarties su EIGE, jiems būtų sunku užtikrinti *locus standi* Bendrajame Teisme [104].

VII. Išvada

86. Taigi siūlau taip atsakyti į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Europos Sąjungos agentūros, kaip antai Europos lyčių lygybės institutas (EIGE), yra „įmonės laikinojo darbo naudotojos“, kaip tai suprantama pagal 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/104/EB dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones 1 straipsnio 2 dalį ir kaip apibrėžta Direktyvos 2008/104 3 straipsnio 1 dalies d punkte.

2. Direktyva 2008/104 aiškintina kaip draudžianti taikyti Direktyvą 2008/104 paskiriant laikinuosius darbuotojus įmonėms laikinojo darbo naudotojoms, kurios nevykdo ekonominės veiklos.

100 Dėl Komisijos teisės sudaryti sutartis apskritai žr. 1989 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *Mulfinger ir kt. / Komisija* (C-249/87, EU:C:1989:614, 10 punktas). Taip pat žr. SESV 272 ir 335 straipsnius.

101 Pagal suformuotą jurisprudenciją taip gali atsitikti, pavyzdžiui, vienos iš funkcijų, kurios Sutartimis yra priskirtos institucijoms, atveju, todėl reikalaujama darbuotojus įdarbinti pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus, o ne pagal valstybių narių teisės aktais reglamentuojamas sutartis. Žr. 1989 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *Mulfinger ir kt. / Komisija* (C-249/87, EU:C:1989:614).

102 2018 m. liepos 13 d. Sprendimas *Quadri du Cardano / Komisija* (T-273/17, EU:T:2018:480, 68 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimą *Della Rocca* (C-290/12, EU:C:2013:235, 40 punktas).

103 Byloje iškeltų klausimų kontekste visų pirma žr. 2020 m. birželio 25 d. Sprendimą *SatCen / KF* (C-14/19 P, EU:C:2020:492).

104 Žr., pavyzdžiui, 2001 m. liepos 6 d. Nutartį *Dubigh ir Zaur-Gora / Komisija* (T-375/00, EU:T:2001:181), 2016 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *IPSO / ECB* (T-713/14, EU:T:2016:727). Šiuo atveju taip pat svarbi Direktyvos 2008/104 21 konstatuojamoji dalis, kurioje (kaip ir 10 straipsnyje) numatyta valstybių narių pareiga numatyti „veiksmingas, atgrasomąsias ir proporcingas sankcijas už Direktyvoje 2008/104 numatytų pareigų pažeidimus“. Be to, deliktinė atsakomybė atrodo neįmanoma pagal jurisprudenciją. Žr., pavyzdžiui, 1985 m. spalio 3 d. Sprendimą *Tordeur* (232/84, EU:C:1985:392, 15–21 punktai).

3. 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1922/2006, įsteigiančio Europos lyčių lygybės institutą, 3 ir 4 straipsniuose apibrėžtos EIGE veiklos sritys bei vykdomos funkcijos laikytinos ekonomine veikla, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2008/104 1 straipsnio 2 dalį.

4. Tuo atveju, kai valstybės narės teismai nustato, kad visos laikinųjų darbuotojų užimamos pareigybės ir atliekamos darbo funkcijos apima užduotis, kurias gali įgyvendinti išskirtinai tik darbuotojai, dirbantys pagal Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatus, atitinkamos laikinųjų darbuotojų pareigybės ir darbo funkcijos laikytinos „ta pačia darbo vieta“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 1 dalį. Tai neprieštarauja EIGE administraciniam savarankiškumui ir Pareigūnų tarnybos nuostatams.